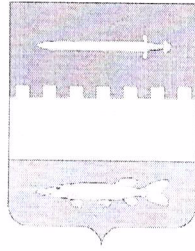

СОВЕТ КРАСНООКТЯБРЬСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
НОВОШЕШМИНСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН
423193, РТ, Новошешминский район,
поселок совхоза «Красный Октябрь»,
улица Школьная, 3

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ЯҢА ЧИШМӘ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
КЫЗЫЛ ОКТЯБРЬ
АВЫЛ ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ
423193, РТ Яңа Чишмә районы, Кызыл
Октябрь
с-зы поселогы, Мәктәп урамы, 3

тел.:(884348)33-2-28, факс:(8-84348)33-2-09, Kokt.Nsm@tatar.ru

КАРАР

Кызыл Октябрь авыл жирлеге Советы
Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы

«07» июле 2022 елның

№ 23-72

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Кызыл Октябрь авыл жирлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруның жирле нормативларын раслау турында

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль законы, «Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында» 2010 елның 25 декабрәндәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Кызыл Октябрь авыл жирлеге Советы

КАРАР БИРӨ:

1. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Кызыл Октябрь авыл жирлегенең шәһәр төзелеше проектлаштыруның жирле нормативларын кушымта нигезендә расларга.

2. Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Кызыл Октябрь авыл жирлеге Советының 2018 елның 19 мартындагы 43-89 номерлы карары (2018 елның 26 апрелендәге 45-93 номерлы үзгәрешләр белән) үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны «Татарстан Республикасы хокукый мәгълүматының рәсми порталында (<http://pravo.tatarstan.ru>), Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының «Интернет» мәгълүмат – телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтында [http:// novosheshmink.tatarstan.ru/](http://novosheshmink.tatarstan.ru/) бастырып чыгарырга.

4. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.

5. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Кызыл Октябрь авыл жирлеге Советының Законлылык, экология, Жирдән файдалану, торак - коммуналь хужалык һәм территорияне төзекләндерү мәсьәләләре буенча комиссиягә йөкләргә.

Татарстан Республикасы
Яңа Чишмә муниципаль районы
Кызыл Октябрь авыл жирлеге башлыгы

В.В.Захаров

Кушымта
Татарстан Республикасы
Яңа Чишмә муниципаль районы
Кызыл Октябрь авыл җирлеге
Советы 2022 елның июле
“07” нче номерлы карарына

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЯҢА ЧИШМӘ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ КЫЗЫЛ ОКТЯБРЬ
АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕНЕҢ ШӘһӘР ТӨЗЕЛеше
ПРОЕКТЛАШТЫРУЫНЫҢ ҖИРЛЕ НОРМАТИВЛАРЫ

2022

эчтәлек

1. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

3

2. ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ һәм өлкәсә **Ошибка!**
Закладка не определена.

3. МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕКНЕҢ КЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ **Ошибка!**
Закладка не определена.

4. ТӨП өлешә. ҖИРЛЕ әһәмияттәге корылмалар белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре, муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территорияль мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтемле булуы күрсәткечләре, әлегә корылмаларны урнаштыру буенча рекомендацияләр. **Ошибка! Закладка не определена.**

4.1. Торак зоналар территорияләре белән тәэмин ителешнең исәп-хисап күрсәткечләре **Ошибка! Закладка не определена.**

4.2. Мәгариф өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары**Ошибка! Закладка не определена.**

4.3. Мәдәният һәм ял оештыру өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары.....**Ошибка!**
Закладка не определена.

4.4. Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары.**Ошибка!**
Закладка не определена.

4.5. Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары..... **Ошибка! Закладка не определена.**

4.6. Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары.13

4.7. Халыкка сәүдә, көнкүреш хезмәтә күрсәтү һәм җәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. **Ошибка! Закладка не определена.**

4.8. Мәгълүмат һәм элемент корылмалары өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. **Ошибка! Закладка не определена.**

4.9. Идарә һәм кредит-финанс оешмалары өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. 18

4.10. Торак-коммуналь хужалык корылмалары өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары. 18

4.11. Җәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә муниципаль районның җирле әһәмияттәге корылмалары..... **Ошибка! Закладка не определена.**

4.12. Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкөртү өлкәсендә муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмалары, күрсәтелгән корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр **Ошибка! Закладка не определена.**

4.13. Муниципаль район чикләрендә һәм торак пунктлар чикләрендә торак пунктлар чикләреннән тыш, жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмалары.....

Ошибка! Закладка не определена.

4.14. Территорияләрне тәзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмалары, әлеге корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр **Ошибка! Закладка не определена.**

4.15. Халыкны электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмалары.....28

4.15.1. Электр белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 28

4.15.2. Жылылык белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 30

4.15.3. Газ белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 31

4.15.4. Су белән тәэмин итү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 32

4.15.5. Су бүлү корылмаларында муниципаль район халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр. 32

ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР **Ошибка!**
Закладка не определена.

ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Кызыл Октябрь авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә шәһәр төзелеше проектлаштыруының жирле нормативлары (алга таба - нормативлар) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының норматив-хокукый актлары нигезендә эшләнде.

Әлеге нормативлар белән җайга салынмаган мәсьәләләр «техник җайга салу турында» 27.12.2002 ел, № 184-ФЗ Федераль закон таләпләре нигезендә, Россия Федерациясе территориясендә гамәлдә булган законнар һәм норматив-техник документлар белән җайга салына.

Әлеге нормативлар, оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Кызыл Октябрь авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә территориясендә үз эшчәнлеген алып баручы барлык шәһәр төзелеше эшчәнлегенә субъектлары өчен мәҗбүри.

Шәһәр төзелеше проектларының жирле нормативларын раслау, аларга үзгәрешләр кертү федераль законнар, Татарстан Республикасы Законнары, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Кызыл Октябрь авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә норматив хокукый актлары (алга таба - муниципаль берәмлек) нигезендә гамәлгә ашырыла.

Әлеге нормативлар муниципаль берәмлек халкы өчен муниципаль берәмлек халкының жирле әһәмияттәге корылмалар белән тәэмин ителешенә минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре; мондый корылмаларның муниципаль берәмлек халкы өчен мөмкин булган максималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре җыелмасын билгели.

Муниципаль берәмлек халкы өчен тәэмин ителешенә минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территорияләрдән мөмкин булган максималь рәхсәт ителгән

дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнә торган муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмаларына түбәндәге өлкәләргә карый торган корылмалар керә:

- жирлекләргә электр һәм газ белән тәмин итү;
- муниципаль берәмлек чикләрендәге торак пунктлардан читтә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары, транспорт хезмәте күрсәтү;
- мәгариф, сәламәтлек саклау, мәгълүматлаштыру һәм элемтә;
- мәдәният һәм ял оештыру;
- социаль тәмин итү һәм социаль яклау; физик культура һәм массакүләм спорт;
- көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү; жәмәгать тәртибен саклауны тәмин итү.

Нормативлар үз эченә түбәндәге бүлекләргә ала:

- муниципаль берәмлек халкының жирле әһәмияттәге корылмалар белән тәмин ителешенә минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре;
- муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территорияль үтемлелеге максималь дәрәжәдә рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре;
- нормативларның төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен нигезләү буенча материаллар;
- нормативларның төп өлешендә булган исәп-хисап күрсәткечләрен куллану кагыйдәләре һәм өлкәсе;
- муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмаларында авыл жирлегенә халкының норматив ихтыяжларын билгеләү, әлеге корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр;
- Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Кызыл Октябрь авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә кыскача характеристикасы.

ИСӘПЛӘУ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН КУЛЛАНУ КАГЫЙДӘЛӘРЕ ҺӘМ ӨЛКӘСЕ

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районы Кызыл Октябрь авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә территорияль планлаштыру документларын (алга таба - муниципаль берәмлек) һәм муниципаль берәмлек территориясенә карата эшләнә торган территорияне планлаштыру документларын эзерләгәндә, килештергәндә, раслаганда һәм гамәлгә ашырганда әлеге нормативлар белән билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре кулланыла.

Шәһәр төзелешен проектлаштыру нормативлары дәүләт хакимияте һәм жирле үзидарә органнары, шәһәр төзелешен эшчәнлегенә турындагы законнарның үтәлешен тикшереп торы һәм күзәтү органнары тарафыннан карарлар кабул итү өчен кулланыла.

Муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары исемлегенә, муниципаль берәмлек халкының тәмин ителешенә минималь рәхсәт ителгән минималь дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм әлеге нормативларның төп өлешендә китерелгән муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территорияль үтемлелеге максималь дәрәжәдә рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре үтәү өчен мәжбүри булып тора.

Гамәлдәге норматив документларны, шул исәптән әлеге нормативларда сылтама бирелә торган документларны юкка чыгарганда һәм (яки) үзгәрткәндә гамәлдән чыгарылган нормаларга таянып эш итәргә кирәк.

МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕКНІҢ ҚЫСКАЧА ХАРАКТЕРИСТИКАСЫ

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының Кызыл Октябрь авыл жирлегенә муниципаль берәмлегенә территориясенә кыскача характеристикасы (алга таба - муниципаль берәмлек), шулай ук халыкның саны, тыгызлыгы һәм социаль-демографик составы турында мәгълүматлар, авыл жирлегенә башка характердагы үзенчәлекләре 1 нче таблицадә китерелгән.

1 нче таблица

Муниципаль берәмлекнең кыскача характеристикасы

№	Күрсәткеч исеме	Характеристикасы
1	Кызыл Октябрь авыл җирлеге территориясенең район һәм Татарстан Республикасы структурасында урнашуы	Кызыл Октябрь авыл җирлеге Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының төньяк-көнчыгыш өлешендә урнашкан.
2	Муниципаль берәмлек чикләрендәге территориянең гомуми мәйданы, га	Кызыл Октябрь авыл җирлеге Буревестник, Екатерина, Яңа Чишмә, Петропавловск, Черемухово, Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының авыл җирлекләре белән чиктәш.
3	Муниципаль берәмлекнең административ үзәге	11251
4	2022 елның 1 гыйнварына даими халык саны	
	Барлыгы, кеше.	2012 елның 1 гыйнварына даими халык саны
	шул исәптән: сабий яшьтәге эшкә яраклы яшьтә хезмәткә яраклы яшьтән өлкәнрәк	733
5	2022 елның 1 гыйнварына халык тыгызлыгы, кеше/кв. км	
6	2030 елга даими халык саны фаразы	115
7	2022 елның 1 гыйнварына торак фонды күләме, торак мәйданы кв. метр	
	барлыгы, кв.м.	206
	шул исәптән: - күпфатирлы - шәхси	15,3
8	Халыкның торак белән тәэмин ителеше дәрәжәсе, кв.м / кеше.	680
9	Муниципаль район территориясендә табигый-климат шартлары	
	климат районы (климатик район картасы буенча, төзелеш өчен)	15484,0
	сейсмик куркыныч дәрәжәсе (баллар)	3084,0
	табигый-климат шартларына гомуми бәя	12400,0

ТӨП ӨЛЭШЕ. ЖИРЛЕ ӨҺӘМИЯТТӨГЕ КОРЫЛМАЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТЕЛЭШНЕҢ МИНИМАЛЬ РӨХСӘТ ИТЕЛГӘН ДӘРӘЖӘСЕНЕҢ ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӨРЕ, МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕК ХАЛКЫ ӨЧЕН МОҢДЫЙ КОРЫЛМАЛАРНЫҢ ТЕРРИТОРИАЛЬ ЯКТАН МӨМКИН БУЛГАН МАКСИМАЛЬ ДӘРӘЖӘДӘ ФАЙДАЛАНЫЛУЫ КҮРСӘТКЕЧЛӨРЕ, ӨЛЕГЕ КОРЫЛМАЛАРНЫ УРНАШТЫРУ БУЕНЧА РЕКОМЕНДАЦИЯЛӘР.

Торак зоналар территориясенең тәэмин ителешенең исәп-хисап күрсәткечләре.

Социаль яклауга һәм ярдәмгә мохтаж гражданның торак хокукларын тәэмин итү максатларында гамәлгә ашырыла торган торак төзелеше өлкәсендә жирле әһәмияттәге корылмалар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре 2 нче таблицада күрсәтелгән.

2 нче таблица

Торак төзелеше өлкәсендә жирле әһәмияттәге корылмалар өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе		Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
		2021 ел	2030 ел	
1	Торак пунктта торак урыннар	23,1	30,5	Билгеләнми

Искәрмә: киләчәктә исәп-хисап күрсәткечләре 2025, 2035 елларда ирешелгән торак урыннарының гомуми мәйданы белән тәэмин ителешнең факттагы минималь дәрәжәсен исәпкә алып корректлана.

Торак төзелеше һәм торак төзелеше төрләренең исәп-хисап күрсәткечләре гамәлдәге һәм фаразлана торган социаль-демографик ситуацияне һәм халыкның керем дәрәжәсен исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Торак төзелешенең характерына туры китереп, 3 таблицада китерелгән төзелеш төрләре бүленә.

3 нче таблица

Торак төзелеше характеристикасы

№	Торак төзелеше тибы	Төзелеш характеристикасы
1	Азкатлы торак төзелеше	Биеклегә 3 катка кадәр булган индивидуаль усадыба төзелеше; Биеклектәге 3 катка кадәр блокланган торак йортлар белән төзү; Биеклегә 4 катка кадәр булган күпфатирлы торак йортлар төзү
2	Урта катлы торак төзелеше	5-8 катлы күпфатирлы торак йортлар төзү
3	Күп катлы торак төзелеше	Күп катлы торак төзелеше биеклегә 9 каттан һәм аннан да югарырак булган күп фатирлы торак йортлар төзү

Торак төзелеше төрләрен бүлеп биерү, аларны оештыруга карата таләпләрне билгеләү муниципаль берәмлекнең жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән гамәлгә ашырыла.

Торак пунктларда торак төзүнең норматив параметрлары СНИП 2.07.01-89 бүлегә таләпләре нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү».

Мәгариф өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары

Муниципаль берәмлек халкының мәгариф корылмалары белән тәэмин ителеш дәрәжәсе, халык өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелегә дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен халык өчен 4 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

4 нче таблица

Мәгариф өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле өһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Мәктәпкәчә белем биру оешмалары		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 0 яшьтән 7 яшькә кадәрге 100 балага 40,5 урын исәбендә	Жәяүлеләр өчен 500 метр
2	Гомуми белем биру оешмалары		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 7 яшьтән 18 яшькә кадәрге 100 балага 40,5 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
3	Өстәмә белем биру оешмалары		
3.1	Гомуми белем биру оешмалары базасында гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем биру программаларында урыннар саны		
	авыл торак пунктларында	гомуми белем биру оешмаларында 100 укучыга 65 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
3.2	Өстәмә белем биру программаларын гамәлгә ашыручы мәгариф оешмалары базасында гамәлгә ашырыла торган өстәмә белем биру программаларында урыннар саны (гомуми белем биру оешмаларыннан тыш)		
	авыл торак пунктларында	халыкның демографик структурасына карап: 5 яшьтән алып 18 яшькә кадәрге 100 балага 10 урын исәбеннән	Транспорт үтемлелеге 30 минут
Искәрмә. Махсус һәм сәламәтләндерү мәктәпкәчә белем биру һәм гомуми белем биру учреждениеләре өчен исәп-хисап күрсәткечләре проекткага бирем буенча кабул ителә.			

Учреждениедән 1 километрдан артык ераклыкта яшәүче авыл гомуми белем биру мәктәпләре укучылары өчен балаларны йөртү өчен билгеләнгән махсус транспортта уку урынына илтүне оештыру күздә тотыла. Укучыларның тукталышта жыю урынына иң чик жәяүле якин килүе 500 метрдан да артмаска тиеш.

Авил гомуми белем биру мәктәпләренең I һәм II дәрәжә укучылары өчен территориаль үтемлелегенең иң чик күрсәткече, транспорт хезмәте күрсәтүне оештыруны исәпкә алып, 15 километр тәшкит итә.

15 километрдан артык ераклыкта, шулай ук начар һава шартлары вакытында транспортка барып житү мөмкинлеге булмаган чорда мәктәп яны интернатын күздә тотарга кирәк.

Мәктәп яны интернатының сыйдырышлыгы гомуми белем биру учреждениесендәге урыннарның гомуми саныннан 10% тәэмин ителүчәнлек дәрәжәсенә карап билгеләнә.

Мәгариф корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СНИП 2.07.01-89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирикләрен планлаштыру һәм төзү» (Д кушымта), шулай ук Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының «Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә мәгариф

корылмаларын оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчен үрнәк күрсәткечләр» дигән 2016 елның 4 маендагы АК-950/02 номерлы хаты белән.

Халык саны 200 кешедән ким булган авыл торак пунктлары өчен башлангыч сыйныфлар белән берлектә кече сыйныфлы мәктәпкәчә учреждениеләрне урнаштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

Авил торак пунктларында өстәмә белем бирү учреждениеләре урыннарын гомуми белем бирү мәктәпләре биналарында карарга тәкъдим ителә.

Сәламәт балалар өчен мәктәпкәчә учреждениеләрдә урыннар саны нормативы тәшкил итә:

1 төркемгә – 10-20 урын;

2 төркемдә -18-40 урын;

3 төркемдә-28-60 урын;

4 төркемдә-48-80 урын;

5 төркемдә-46-100 урын;

6 төркемдә-58-120 урын;

7 төркемдә-64-140 урын;

8 төркемдә-74-160 урын;

9 төркемдә-84-180 урын;

10 төркемдә-92-200 урын.

Торак пунктлар өчен мәктәпкәчә учреждениеләрнең гомуми мәйданы (биналар мәйданы) буенча чагыштырма күрсәткечләр 5 нче таблицада китерелгән.

5 нче таблица

Мәктәпкәчә учреждениеләрнең гомуми мәйданы (биналар мәйданы)буенча чагыштырмача күрсәткечләр

Мәктәпкәчә учреждениенең тибы	үрсәткеч (тәрбияләнүчегә кв. метр)
группага	9,59
группага	2,05
группага	1,31
группага	0,49
группага	2,30
группага	1,04

Мәктәпкәчә учреждениеләр өчен жир кишәрлекләре күләмен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 урынга кадәр – 1 урынга 40 кв. метр;

100 урын – 1 урынга 38 кв.метр.

Күрсәтелгән жир кишәрлекләренең күләме реконструкция шартларында 25 % ка кимергә мөмкин; яңа төзелә торган яки Территориаль үсеш ала торган торак пунктларда халык саны 2 тапкырга артачак (яшелләндерү мәйданын кыскарту хисабына).

Гомуми белем бирү учреждениеләрнең гомуми мәйданының (биналарның мәйданы) чагыштырма күрсәткечләре 6 таблицада китерелгән.

6 нчы таблица

Гомуми белем бирү учреждениеләрнең гомуми мәйданы (биналар мәйданы)чагыштырмача күрсәткечләре

үрсәткеч (тәрбияләнүчегә кв. метр)
авыл торак пунктларында
дәрәжә укуыту (башлангыч):

	0 укучыга	3,75
	0 укучыга	0,18
	0 укучыга	0,07
Һәм II дәрәжә укыту (тугызьеллык):		
	08 укучы (12 укучы/сыйныф)	9,43
	62 укучы (18 укучы/сыйныф)	6,10
	16 укучы (24 укучы/сыйныф)	5,15
I дәрәжә укыту:		
	4 сыйныф (350 укучы)	2,25

Гомуми белем бирү учреждениеләре өчен җир кишәрлекләре күләмен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

40тан 400 урынга кадәр – 1 укучыга 55 кв. м.;

400-500 урын – 1 укучыга 65 кв. м.;

500-600 урын – 1 укучыга 55 кв. м.;

600 – 800 урын – 1 укучыга 45 кв. м.;

800-1100 урын – 1 укучыга 36 кв. м.;

1100-1500 урын – 1 укучыга 23 кв. м.;

1500-2000 урын – 1 укучыга 18 кв. м.;

2000 урын-1 укучыга 16 кв. м.

Күрсәтелгән күләмнәр реконструкция шартларында 20% ка киметелергә мөмкин; укыту - тәҗрибә эшләрен оештыру өчен совхоз һәм колхоз җирләрендә махсус участоклар каралмаган булса, авыл җирлекләрендә 30% ка арттырылырга мөмкин. Мәктәпнең спорт зонасы торак район ФОКына берләшергә мөмкин.

Мәдәният һәм ял оештыру өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Мәдәният, массакүләм ял, ял корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (кушымта Д).

Муниципаль берәмлек халкының мәдәният һәм ял корылмалары белән тәэмин ителеше дәрәжәсе, халык өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне халык өчен 7 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

7 нче таблица

Мәдәният һәм халыкның ялын оештыру өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Клуб учреждениеләре, шул исәптән:		
	0,2 дән 1 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 500-300 урын	Транспорт үтемлелеге 60 минут

	1 меңнән 2 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 300-230 урын	
	2 меңнән 5 меңгә кадәр кеше	1000 кешегә 230-190 урын	
2	1 меңнән 2 меңгә кадәр кеше	6-7,5 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 5-6 уку урыны.	Транспорт үтемлелеге 30 минут
	2 меңнән 5 меңгә кадәр кеше	5-6 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 4-5 уку урыны.	
	5 меңнән 10 меңгә кадәр кеше	4,5-5 мең берәмлек саклау берәмлеге; 1000 кешегә 3-4 уку урыны.	
3	Ял һәм пәвәскәрлек оештыру өчен бүлмәләр	50-60 кв. м. идәннең майданы 1000 кешегә исәпләнгән.	Транспорт үтемлелеге 30 минут
4	Кинотеатрлар	1000 кешегә 25 – 35 уку урыны.	билгеләнми
5	Концерт заллары	1000 кешегә 3,5 – 5 уку урыны.	билгеләнми
6	Музейлар	Муниципаль районга 1 корылма	Транспорт үтемлелеге 30 минут
7	Күргәзмә заллары	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
8	Универсаль спорт-тамаша заллары, шул исәптән ясалма бозлы	1000 кешегә 6 – 9 урын	билгеләнми
<p>Искәрмә.</p> <p>1. Азрак исәп-хисап күрсәткечен зур торак пунктлар өчен кабул итәргә кирәк.</p> <p>2. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.01.2009 елдагы 42 номерлы карары нигезендә 2024 елга кадәр клуб учреждениеләре һәм китапханә хезмәтләре белән тәмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәжәсе гамәлдәге тәмин ителеш дәрәжәсендә кабул ителә.</p>			

7 нче таблицادا күрсәтелмәгән мәдәният һәм ял корылмалары өчен күрсәткечләренә проекткага бирелгән бирем нигезендә кабул итәргә кирәк. Авыл торак пунктларында проекткага торган мәдәният һәм ял корылмаларының саны, составы һәм сыйдырышлыгы билгеләгәндә, 30 минутлык транспорт үтемлелеге зонасында урнашкан башка торак пунктлардан килгән халыкны өстәмә рәвештә исәпкә алырга кирәк. Мәдәният корылмалары өчен жир кишәрлекләре һәм халыкның ялын оештыру күләме проекткага бирелгән задание нигезендә билгеләнә.

Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының физик культура һәм массакүләм спорт корылмалары белән тәэмин ителеше дәрәжәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне муниципаль берәмлек халкы өчен 8 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

8 нче таблица

Физик культура һәм массакүләм спорт өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Гомуми кулланылыштагы физкультура-спорт заллары	80 кв. м майданда идән 1000 кешегә исәпләнгән	транспорт үтемлелеге 60 минут
2	Спорт майданчыгы (уен спорт майданчыгын һәм (яки) урам тренажерларын, турникларны үз эченә алган яссылык спорт корылмасы)*		
	авыл торак пунктларында	Халык санына бәйсез рәвештә, 1 корылма	транспорт үтемлелеге 60 минут
Искәрмә: * халык саны 300 кешедән ким булган торак пунктлар өчен нормалашмый.			

8 нче таблицада күрсәтелмәгән физик культура һәм массакүләм спорт корылмалары өчен исәп-хисап күрсәткечләре проекткага бирелгән задание нигезендә билгеләнә.

Физик культура һәм массакүләм спорт корылмаларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләүне халыкның төрле социаль-демографик төркемнәренең ихтыяжларын канәгатьләндерү зарурилыгы нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк.

Әлеге корылмаларны урнаштыру башка шундый ук корылмаларның якынлыгын, транспорт элементларын оештыруны, урамнар, юллар һәм жәяүлеләр юллары челтәре белән үзара бәйләнешне исәпкә алып башкарылырга тиеш.

Физик культура һәм массакүләм спорт корылмаларын мөгариф мәктәпләренең һәм башка уку йортларының, ял һәм мәдәният учреждениеләренең спорт корылмалары белән территорияне кыскарту белән бергә алып бару рәхсәт ителә.

Физкультура-спорт корылмалары өчен жир участогы күләмен проекткага биремә буенча кабул итәргә кирәк

Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары.

Хастаханә һәм поликлиника учреждениеләрендә муниципаль берәмлек халкының тәэмин ителеш дәрәжәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсе буенча тәкъдим ителә торган күрсәткечләрне муниципаль берәмлек халкы өчен 9 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

9 нчы таблица

Сәламәтлек саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тээмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Ярдәмче биналар һәм корылмалар булган барлык типтагы стационарлар	1000 кешегә 13,47 койка	билгеләнми
2	Поликлиникалар, амбулаторияләр, диспансерлар (стационардан башка)	Сменага 18,15 кеше килә 1000 кеше исәбенә	авыл җирлегендә транспорт белән 30 минут
3	Фельдшер яки фельдшер-акушерлык пунктлары	Сменага 18,15 кеше килә 1000 кеше исәбенә	Транспорт үтемлелеге 30 мину
4	Балалар сәт кухнялары	Тәүлегенә 4 порция 1 балага	билгеләнми
5	Ашыгыч медицина ярдәме станцияләре	1 бригада хезмәт күрсәтүче 10 мең кешегә исәпләнгән	махсус автомобильдә 15 минутлык зона никләрендә
6	Даруханәләр		
	авыл пунктларында	торак 1 мең кешегә томуми мәйданы 14 кв. метр	Жәяүлеләр өчен 30 минут
<p>Искәрмә: Бер ятакка балалар өчен 1,5 коэффициенты булган барлык стационар нормасын кабул итергә кирәк. Бер җир кишәрлегендә ике һәм аннан күбрәк стационар урнаштырганда аның томуми мәйданы стационарларның суммар сыйдырышлыгы нормасы буенча кабул итергә кирәк.</p>			

Хастаханә оешмаларының стационарлары район хезмәт күрсәтү дәрәжәсенә ия һәм бөтен районга исәпләнә. 1000 кешегә исәпләнгән 13,47 койка белән тээмин итү нормативы халыкка стационар хезмәт күрсәтү өчен кирәк булган бөтен койка фондын үз эченә ала (шәфкать туташы карау койкалары, хоспислар, ярымстационар койкалар һ.б.).

Ашыгыч медицина ярдәме станцияләре район дәрәжәсендә хезмәт күрсәтә һәм бөтен районга исәпләнә.

Сәламәтлек саклау корылмаларын урнаштыруга таләпләр һәм аларның параметрлары СНиП 2.07.01 - 89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» (кушымта Д) һәм башка норматив документлар. Кыска вакытлы дәвалану өчен олылар һәм балалар өчен стационарларның (күппрофильле хастаханәләр, махсуслаштырылган стационарлар һәм медицина үзәкләре, бала табу йортлары һ. б.), ярдәмче биналар һәм корылмалар булган җир участкалары күләмнәрен корылмаларның сыйдырышлыгына карап кабул итергә кирәк:

- 50 койкага кадәр – бер ятакка 210 кв. м;
- 50-100 койка – бер ятакка 210 – 160 кв. м;
- 100-200 койка – 160-110 кв. м бер ятакка;
- 200-300 койка – 110-80 кв. м бер ятакка;
- 300-500 койка – бер ятакка 80 – 60 кв. м;
- 500 койкадан артык – бер ятакка 60 кв.м.

Күрсәтелгән күләмнәр реконструкция шартларында 25 % ка киметелергә мөмкин.

Хастаханә территориясе 10 м киңлектәге саклагыч яшел полоса белән әйләнә-тирә төзелештән аерылырга тиеш.

Амбулатор-поликлиника учреждениеләре, диспансерлар өчен җир кишәрлеге күләмен стационардан башка сменага 0,1 га, ләкин корылмага 0,3 га да ким булмаган җир участогын күздә тотарга кирәк. Поликлиникаларның мәктәпкәчә балалар учреждениеләре белән турыдан-туры күрше булуы рәхсәт ителми.

Фельдшер-акушерлык пункты өчен җир участогының күләме 0,2 га тәшкит итәргә тиеш. Ашыгыч медицина ярдәме станциясе (подстанциясе) өчен, күчмә медицина ярдәме пункты өчен җир участогы күләмен 1 автомобильгә 0,05 га, ләкин 0,1 га ким булмаган күләмдә кабул итәргә киңәш ителә.

Даруханәләр өчен җир участогының күләме 0,2 га тигез булырга тиеш, яисә алар кертелергә мөмкин.

Балалар сәт кухнялары өчен җир участогының күләме тәүлегенә 1 мең порциягә 0,015 га, ләкин 0,15 гектардан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә киңәш ителә.

Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының социаль тәэминат һәм социаль яклау корылмалары белән тәэмин ителешенә, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсенә тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен муниципаль берәмлек халкы өчен 10 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

10 нчы таблица

Халыкны социаль тәэмин итү һәм социаль яклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең җирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенәң минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлелек дәрәжәсе
1	Халыкка социаль кезмәт күрсәтү комплекслы үзәге	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
2	Гаиләгә һәм балаларга социаль ярдәм күрсәтү бүлекчәсе	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
3	Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар (пансионатлар)	3 урын-18 яшьтән әлкәнрәк 1 мең кешегә / Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
4	Төнге тору йортлары, социаль адаптация үзәкләре	Муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
5	Мөмкинлекләре никләнгән балалар һәм яшүсмерләр өчен интернәкләндерү үзәкләре	1 корылма- муниципаль районга, әмма мөмкинлекләре никләнгән 1 мең балага һәм яшүсмергә исәпләнгән 1 меңнән дә ким булмаган корылма	билгеләнми
6	Психоневрология интернаты	3 урын-1 мең кешегә	билгеләнми

7	Балалар интернат-йортлары	3 урын-1000. кеше (4-17 яшь)	билгеләнми
8	Акылга зәгыйфь балалар өчен интернат-йортлары	2 урын-1000 кешегә	билгеләнми
9	Ата-ана тәрбиясеннән мәхрүм калган балаларга ярдәм итү үзәкләре	1 корылма 10 мең кешегә яше 18 яшькә кадәр	билгеләнми
10	Балалар өчен социаль приют	1 корылма 10 мең кешегә яше 18 яшькә кадәр	билгеләнми
11	Яшьләр эшләре буенча учреждениеләре	Гомуми мәйданы 25 кв. метр 1000 кешегә; 2 эш урыны-1 мең кешегә	билгеләнми

Социаль тәэмин итү учреждениеләрен исәпләү нормаларын төбәкнең социаль-демографик үзгәллекләренә бәйләп рәвештә төгәлләштерергә кирәк.

Психоневрологик интернатларны урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгына карап билгеләнә:

200 урынга кадәр – бер урынга 125 кв. м.;

200 урын – бер урынга 100 кв. м.

Халыкка социаль хезмәт күрсәтү үзәкләрен урнаштыру «өлкән яшьтәге кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру»35-106-2003 СП таләпләренә туры китереп башкарыла.

Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортлар урнаштыру өчен жир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгына карап билгеләнә:

50 урын – 1 урынга 38 кв. метр;

100 урын – 1 урынга 27 кв. метр;

200 урын-1 урынга 20 кв. метр.

Картлар һәм инвалидлар өчен интернат-йортларны торак пунктлардан читтә урнаштыру мөмкин.

Балалар интернат-йортлары, шул исәптән акылга зәгыйфь балалар өчен интернат-йортлар янындагы жир кишәрлекләре күләмен корылманың сыйдырышлыгына карап кабул итәргә кирәк:

100 утырту урыны - 80 кв. метр 1 урынга;

120 утырту урыны-60 кв. метр 1 урынга;

200 утырту урыны-1 кв. метр 1 урынга.

Төнге яшәү, социаль адаптация үзәкләре булган жир кишәрлекләре күләме корылманың сыйдырышлыгы нигезендә билгеләнә:

25 урын-9,8 кв. 1 урынга;

50 утырту урыны-9,0 кв. метр 1 урынга;

100 утырту урыны-1 кв.м. 1 урынга.

Халыкка сәүдә, көнкүреш хезмәтә күрсәтү һәм жәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле эһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкының сәүдә, көнкүреш хезмәтә күрсәтү һәм жәмәгать туклануы корылмалары белән тәэмин ителешенә, район халкы өчен мондый корылмаларның территориаль үтемлелегә дәрәжәсенә тәкъдим ителә торган күрсәткечләрен 11 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

11 нче таблица

Сәудә, көнкүреш хезмәте күрсәтү һәм жәмәгать туклануы өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№/п	№ исеме	Корылманың	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлек дәрәжәсе
1	Кибетләр, шул исәптән:			
	авыл пунктларында	торак	1000 кешегә 300 кв. м сәүдә майданы	2000 м
	- азык-төлек товарлары			
	авыл пунктларында	торак	1000 кешегә 100 кв. м сәүдә майданы	2000 м
	- азык-төлек булмаган товарлар			
	авыл пунктларында	торак	1000 кешегә 200 кв. м сәүдә майданы	2000 м
2	Базар комплекслары		1000 кешегә 24-40 (7) кв. м сәүдә майданы	билгеләнми
3	Жәмәгать туклануы предприятиеләре		1000 кешегә 40 (8) урын	күп катлы төзелештә 500 м, шул ук вакытта бер катлы төзелештә 800 м.
4	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, шул исәптән:			
	авыл пунктларында	торак	1000 кешегә 7 эш урыны	2000 м
	- халыкка турыдан-туры хезмәт күрсәтү өчен			
	авыл пунктларында	торак	1000 кешегә 4 эш урыны	2000 м
- предприятиеләргә хезмәт күрсәтү өчен				
	авыл пунктларында	торак	1000 кешегә 3 эш урыны	2000 м
5	Мунчалар*			
	авыл пунктларында	торак	1000 кешегә 7 эш урыны	билгеләнми
<p>Искәрмә:</p> <p>Жәя эчендә микрорайонда һәм торак районда хезмәт күрсәтү системасын рөштыруга туры килә торган жириле әһәмияттәге предприятиеләрне исәпләү нормалары китерелгән.</p> <p>Күрсәтелгән хезмәт күрсәтү радиусы махсус учреждениеләргә кагылмый. Барлык төр хезмәт күрсәтү учреждениеләренең дә махсулаштырылган хезмәт күрсәтү учреждениеләреннән файдалану мөмкинлеге учреждениенең характерына, аны жирилек структурасында урнаштыруның нәтижәлелегенә һәм табышлылыгына бәйле.</p> <p>* Төзекләндерелгән торак фонды белән тәэмин ителгән жирилекләрдә мунча һәм мунча-сәләмәтләндерү комплексларының сыешлыгын исәпләү нормалары 1 мең кешегә өч урынга кадәр киметергә рөхсәт ителә.</p>				

Житештерү предприятелиерендө, оешмаларда һәм уку йортларында туклану предприятелиеренә ихтыяж ведомство нормалары буенча 1 мең эшләүче (укучы) өчен максималь сменага исәпләнә. Жәмәгать туклануының әзерләү предприятелиерә норма буенча — тәүлегенә 300 кг. 1 мең кешегә исәпләнә.

Авыл торак пунктлары һәм аларның төркемнәре өчен сәүдә һәм халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләрен һәр жирлектә яшәүчеләрне жәяү йөрү мөмкинлеге чикләрендә беренче чиратта кирәк булган хезмәтләр белән тәэмин итү исәбеннән 30 минуттан да артмаска тиеш. Югары дәрәжәдә хезмәт күрсәтү корылмалары белән тәэмин итүне авыл жирлекләре төркеменә кабул итәргә кирәк.

Сәүдә үзәкләренең жир участокларының күләмен хезмәт күрсәтүче халык санына карап кабул итәргә кирәк:

1 мең кешегә кадәр – 0,1 - 0,2 га корылмага;

1 – 3 мең кеше - корылмага 0,2-0,4 га;

3 – 4 мең кеше - корылмага 0,4-0,6 га;

5 – 6 мең кеше - корылмага 0,6-1 га;

7 – 10 мең кеше - корылмага 1,0-1,2 га.

Сәүдә предприятелиеренәң жир участоклары күләмен сәүдә мәйданының кв. метрына карап кабул итәргә кирәк:

250 кв.м. га кадәр – 100 кв. м. сәүдә мәйданына 0,08 га;

250 кв. м. – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,08-0,06 га;

650 дән 1500 кв. м. – 100 кв. м. сәүдә мәйданына 0,06-0,04 га;

1500 дән 3500 кв. м. га кадәр – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,04-0,02 га;

3500 кв. м. – 100 кв.м. сәүдә мәйданына 0,02 га.

Предприятелиерне инженерлык системалары һәм коммуникацияләр белән автоном тәэмин иткән очракта, шулай ук аларның территориясендә ярдәмче биналар һәм корылмалар урнашкан очракта, участок мәйданы 50% ка кадәр артырга мөмкин.

Базар комплексларының жир участоклары күләмнәрен, сыйдырышлылыгына карап, базар комплексының сәүдә мәйданынан 7 дән 14 кв. м га кадәр кабул итәргә кирәк:

14 кв. м. – сәүдә мәйданы 600 кв. м.;

7 кв. м. - сәүдә мәйданы 3000 кв. м. артык.

Жәмәгать туклануы предприятелиерә өчен жир кишәрлекләре күләмен урыннар санына карап кабул итәргә кирәк:

50 утырту урынына кадәр-100 урынга 0,2-0,25 га кадәр;

50дән 150гә кадәр утырту урыны – 100 урынга 0,2-0,15 га.;

150дән артык утырту урыны-100 урынга 0,1 га.

Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятелиерә өчен жир участоклары күләмен аларның егәрлегенә (эш урыннары санына) карап кабул итәргә кирәк:

10 нан 50 гә кадәр эш урыны – 0,1-0,2 га, 10 эш урын;

50 дән 150 гә кадәр эш урыны – 0,05-0,08 га, 10 эш урын;

150 дән артык эш урыны – 0,03-0,04 га, 10 эш урын.

Мунчалар өчен жир кишәрлекләре күләме корылмага 0,2-0,4 га кабул ителә.

Мәгълүмат һәм элемент корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Предприятелиерне, биналарны һәм элемент корылмаларын, Радио һәм телевидение, янгын һәм сак сигнализациясен, инженерлык жиһазлары системаларын диспетчерлаштыру эшләрен гамәлдәге норматив документлар таләпләренә туры китереп башкарырга кирәк.

Муниципаль берәмлек халкы өчен халыкны мәгълүматлаштыру һәм элемент корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 12 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

12 нче таблица

Мәгълүмат һәм элемент корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле өһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлелек дәрәжәсе
1	Почта элементәсе бүлгеге (яңа микрорайон)	0,5-6 мең кешегә авыл жирлегендә 1 элементә бүлгеге	500 метр
2	Районара почта	50-70 почта элементәсе бүлекчәләренә 1 корылма	билгеләнми
3	АТС (1000 кешегә 600 номер исәбеннән)	10-40 мең номерга 1 корылма	билгеләнми
4	Төен АТСы	10 АТСка 1 корылма	билгеләнми
5	Концентратор	1,0 - 5,0 мең номерга 1 корылма	билгеләнми
6	Терәк-көчәйтү станциясе	30-120 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
7	Блок-чыбыклы тапшырулар станциясе	30-60 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
8	Тавыш трансформатор подстанцияләре	10-12 мең абонентка 1 корылма	билгеләнми
9	Кабель телевидениенең техник үзәге	горак районга 1 корылма	билгеләнми

Элементә бүлегенең жир участогы күләме торак пунктта яшәүчеләр санына бәйле рәвештә исәпләнә:

500 дән 2000 гә кадәр кеше – 0,3-0,35 га корылмага;

2000 – 6000 кеше – корылмага 0,4-0,45 га.

Мәгълүматлаштыру һәм элементә корылмаларын урнаштыру өчен жир кишәрлекләре мәйданын кабул итәргә кирәк:

– автоматик телефон станциясе - корылмага 0,25 га;

корылмага 0,3 га автоматик телефон станциясе тоташу ноктасына кадәр уза;

- концентратор-40-100 кв. м;

– терәк-көчәйтү станциясе-корылмага 01-0,15 га;

- чыбык үткәргечле тапшыру станциясе- корылмага 0,05-0,7 га;

– тавыш трансформатор подстанцияләре- корылмага 50-70 кв. м.;

- кабель телевидениенең техник үзәге- корылмага 0,3-0,5 га.

Яңа төзелешне гамәлгә ашырганда телекоммуникация системаларын, эфир цифрлы телевидениене күмәк кабул итү системаларын урнаштыруны һәм бер үк вакытта өч элементә операторы тарафыннан хезмәт күрсәтү өчен кирәкле булган ябык эчке коммуникацияләр буенча йорт эчендәге элементә чөлтөрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Яңа территорияләргә төзегәндә Гражданнар оборонасы сигналлары һәм гадәттән тыш хәлләр сигналлары буенча халыкка хәбәр итү системасының локаль чөлтөрләрен урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Элементә предприятиеләре биналарын күрше предприятиеләр яки технологик процесслар булган, зарарлы, коррозия-актив, күңелсез матдәләр һәм тузан бүлөп бирү чыганагы булган, аларның санитар-яклау зоналарыннан читтә урнашкан корылмаларга карата өстенлек бирә торган жилләргә өскә ягында урнаштырырга кирәк.

Шәһәрара телефон станцияләре, шәһәр телефон станцияләре, телефон төеннәре һәм станцияләре, чыбыклы тапшырулар станцияләрен шәһәр төзелеше шартларына карап урнаштырырга кирәк.

Почта матамтлар, шәһәр һәм район элементә узеллары, матбугат предприятиеләрен шәһәр төзелеше шартларына бәйле рәвештә дә урнаштырырга кирәк.

Элемтә бүлекләре, эреләндерелгән элемтә бүлекләре Торак төзелеше зонасында урнашырга тиеш.

Почтамтлар, район элемтә узеллары, матбугат агентлыклары биналарынан балалар ясле-бакчалары, мәктәпләр, мәктәп-интернатлар, дөвалау-профилактика учреждениеләре жир участоклары чикләренә кадәр ераклыкны - кимендә 50 м, ә торак һәм ижтимагый биналар стеналарына кадәр-25 метрдан да ким түгел.

Тимер юл почталары һәм почта бүлекчәләре тимер юл станцияләрендә почта тимер юл тупиклары, почта платформалары һәм пассажирлар платформаларына керү (чыгу) мөмкинлеге белән урнаштырырга тиеш.

Аэропорт каршындагы почта бүлекләре аэропортның хезмәт-техник территориясендә пассажирлар перроны янында самолетлар тукталышына керү (чыгу) белән урнашырга тиеш.

Жир участогы төзекләндерелгән, яшелләндерелгән һәм коймаланган булырга тиеш.

Койманың биеклегенә кабул ителә, м:

1,2 – шәһәрара телефон станцияләре, телеграф төеннәре һәм шәһәр телефон станцияләре хужалык ишегаллары өчен;

1,6 – көчәйтү пунктлары, кабельле участоклар, махсус билгеләнештәге жиһазлар һәм милкә булган базалар һәм складлар, махсус элемтә автомобильләренә ачык стоянкалары, шәһәрара элемтә һәм телевидениенә территорияль үзәкләре, дөүләт элемтә предприятиеләре, Россия магистраль элемтәләре һәм телевидениенә техник элемтә узеллары, эксплуатацион-техник элемтә узеллары, тимер юл почталары, почта бүлекчәләре, почтамтлар, район элемтә узеллары, матбугат предприятиеләре өчен. Элемтә линияләрен урнаштыру СН 461-74 «элементә линияләре өчен жир бүлеп бирү нормалары» таләпләренә туры китереп башкарыла.

Идарә итү һәм кредит-финанс оешмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен мондый корылмаларның территорияль үтемлелегенә дәрәжәсе, идарә учреждениеләре һәм кредит-финанс оешмалары белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 13 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

13 нче таблица

Идарә һәм финанслар өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

п/п	№ исеме	Корылманың	Халыкның тәэмин ителешенә минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлелек дәрәжәсе
1	Банклар бүлекләре һәм филиаллары, шул исәптән:			
	авыл жирлекләрендә		1-2 мең кешегә 1 операция урыны	-
2	Идарә оешмалары һәм учреждениеләре	Һәм	Техник регламентлар нигезендә	билгеләнми

Банк бүлекләренә жир кишәрлегенә Күләме 3 операция урынына урнаштырганда 0,05 га исәбеннән кабул ителә.

Идарә оешмалары өчен жир кишәрлекләре күләме бер хезмәткәргә 60-44 кв.м. исәбеннән кабул ителә. 44-18, 5 кв.м. бина катларында бер хезмәткәр өчен 3-5 кат. Зур мәйдан азрак катлы корылмалар өчен кабул ителә.

Торак-коммуналь хужалык корылмалары өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен торак-коммуналь хужалык корылмалары белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә, мондый корылмаларның территориаль үтемлелеге дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 14 нче таблица нигезендә кабул итергә кирәк.

14 нче таблица

Торак-коммуналь хужалык өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жириле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

п/п	№ исеме	Корылманың	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе
1	Кунакханәләр		1000 кешегә 3 урын	билгеләнми
2	Торак-эксплуатация оешмалары		20 мең кешегә 1 корылма	билгеләнми
3	Икенчел чималны кабул итү пунктлары		20 мең кешегә 1 корылма	билгеләнми
4	Традицион зиратлар, шул исәптән:			билгеләнми
	авыл жирилекләрендә		1000 кешегә 0,28 га, әмма 40 га дан артык түгел	

Кунакханәләрнең жириле участогы күләме урыннар саныннан чыгып кабул ителә:

25-100 урынга кадәр – 1 урынга 55 кв. м.;

100 урыннан артык – 1 урынга 30 кв.м.

Торак-эксплуатация оешмасының жириле кишәрлеге күләме бер корылмага 0,3 га тәшкил итә, икенчел чималны кабул итү пункты бер корылмага 0,01 га тәшкил итә.

Зиратларның жириле участогы күләме халыкның тәэмин ителеше дәрәжәсеннән чыгып кабул ителә, әмма 40 гектардан да артмый, халык саны һәм халык санының перспективасы үсешен исәпкә алып билгеләнә.

Торак-коммуналь хужалык предприятиеләреннән торак йортлар, гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре диварларына кадәр ераклык 15 нче таблицада күрсәтелгән.

15 нче таблица

Торак-коммуналь хужалык предприятиеләреннән торак йортлар, гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре диварларына кадәр ераклык

Биналар (жириле участоклары)	Торак-коммуналь хужалык предприятиеләре биналарынан (участокларынан) ераклык, м		
	Торак йортларның диварларына кадәр	Гомуми белем бирү мәктәпләре, балалар бакчалары һәм сәламәтлек саклау учреждениеләре биналарына кадәр	Су алу корылмаларына кадәр
Икенчел чималның кабул итү пунктлары	20	50	-

Традицион каберлекләр һәм крематорий зиратлары (мәйданы 20 дән 40 га кадәр)	500	500	Кимендә 1000 (су белән тәэмин итү ныганагын санитар саклау поясы һәм фильтрация вакыты исәпләүләре буенча)
Традицион каберлекләр һәм крематорий зиратлары (мәйданы 10 нан 20 га кадәр)	300	300	
Традицион жирләү зиратлары һәм крематорий (мәйданы 10 тектардан ким)	100	100	-

Икенчел чималның кабул итү пунктларын яшел үсентеләр полосасы белән изоляцияләргә һәм аларга автомобиль транспорты өчен керү юлларын күздә тотарга кирәк.

Реконструкцияләнергә тиешле авыл торак пунктларында зиратлардан торак йортлар, балалар һәм дөвалау учреждениеләре биналары диварларына кадәр ераклыкны жирле санитар күзәтчелек органнары белән килештереп, ким дигәндә 100 кеше кабул итәргә рөхсәт ителә.

Зиратларны торак пунктларның торак төзелеше территориясенә карата аерым яктан урнаштырырга кирәк.

Яңа жирләү урыннары булдыру, гамәлдәге жирләү урыннарын реконструкцияләү экологик һәм санитар-гигиена экспертизасы уңай бәяләмәсе булганда мөмкин.

Зират өчен бүлеп бирелә торган Участок түбәндәге таләпләрне канәгатьләндерергә тиеш: торак пункттан, ачык сулыклардан һәм сулыклардан читтә читкә тайпылырга; мөмкин булган су басу зонасыннан читтә урнашырга; жир өслегеннән 2,5 метрдан да ким булмаган грунт суларының торышы булырга; 1,5 м тирәнлектә коры, туфраклы туфракка (ашлы, Комлы) ия булырга; туфракның дымлылыгы 6-18 % тан да ким булмаска тиеш. Зиратлар территориясендә юл челтәрен, су сибү системасын, шахталар коеларын, тышкы яктылыкны күздә тотарга кирәк.

Жирләү участкаларының күләмен 16 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

16 нчы таблица

Күмү участкаларының күләме

Бер урында жирләү саны бер дәрәжәдә	Күмү участкаларының күләме	
	Киңлеге, метр	Озынлыгы, метр
1	1,0	2,0
2	1,8	2,0
3	2,6	2,0
4	3,6/1,8	2,0/4,0
5	2,6	4,0
6	2,6	4,0

Жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Муниципаль берәмлек халкы өчен халыкны жәмәгать тәртибен саклау корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә, мондый корылмаларның территориаль үтемлелегә дәрәжәсенә хисап күрсәткечләрен 17 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

17 нче таблица

Авыл жирлеге территориясендә жәмәгать тәртибен саклау өлкәсендә авыл жирлегенәң жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткечләре

п/п	№ исеме	Корылманың	Халыкның тәзмин ителешенәң минималь бөхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлелек дәрәжәсе
1	Полиция бүлеге		муниципаль районга 1 корылма	билгеләнми
2	Тәртип саклау терәк пункты			билгеләнми
	авыл торак пунктлары өчен		1-3 авыл жирлегенә 1 корылма	

Полиция бүлеге муниципаль районның административ үзәгендә карала. Авыл жирлегендә авыл жирлекләре комплексы хезмәт күрсәтә ала.

Тәртип саклау терәк пункты, кагыйдә буларак, административ участок (микрорайон) үзәгендә урнашырга тиеш.

Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкәртү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары, күрсәтелгән корылмаларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр

Торак пунктларның торак зоналарында автомобиль транспорты өчен подъездлар белән тәзмин ителгән каты көнкүреш калдыкларын жыю өчен контейнер майданчыклары урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

Көнкүреш калдыкларын жыю нормаларының күрсәткечләрен СП 42.13330.2016 таләпләренә туры китереп кабул итәргә кирәк «СНиП 2.07.01-89 " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» темасына 18 нче таблицада китерелгән доклад белән чыгыш ясады.

Жыелган көнкүреш калдыкларының исәп-хисап санын даими (һәр 5 ел саен) факттагы мәгълүматлар буенча ачыкларга кирәк.

18 нче таблица

Коммуналь калдыкларны туплау нормалары

Көнкүреш калдыклары төрләре	Елына 1 кешегә көнкүреш калдыклары саны	
	кг	литр
Катылар:		
- суүткәргеч, канализация, үзәк жылылык һәм газ белән тәзмин ителгән торак биналардан;	190 – 225	900 – 1000
- башка торак биналардан	300 – 450	1100 – 2000
Ижтимагый биналарны исәпкә алып, каты көнкүреш калдыкларының гомуми саны	280 – 300	1400 – 1500
Казылма чокырлардан сыек (канализация булмаганда)	–	2000 – 3500
Урамнарның, майданнарның, паркларның 1 кв. метр каты көнкүреш калдыклары	5	3
Искәрмә. Калдыклар жыелу нормаларының зур әһәмиятен зур торак пунктлар өчен кабул итәргә кирәк. Зур габаритлы көнкүреш калдыкларын туплау нормаларын каты көнкүреш калдыкларының китерелгән күрсәткечләре составында 5% күләмендә кабул итәргә кирәк.		

Каты коммуналь калдыкларны жыю, транспортлау, эшкөртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өлкөсөндө муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткөчлөрө 19 таблицада күрсәтелгән. 19 нчы таблица

Каты коммуналь калдыкларны жыю, транспортлау, эшкөртү, утильләштерү, зарарсызландыру, күмү өлкөсөндө авыл жирлегенәң жирле әһәмияттәге корылмалары өчен билгеләнә торган исәп-хисап күрсәткөчлөрө

№/п	Корылманың исеме	Халыкның тәэмин ителешенәң минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе	Халык өчен территорияль үтемлелек дәрәжәсе
1	Авыл жирлекләре территориясендә каты көнкүреш калдыклары жыю корылмалары (калдыклар жыелу урыннары)	100%	100 метр

Торак пунктлар территорияләрен санитар чистартуны 2.1.3684-21, СНиП 2.07.01-89*, шулай ук жирле үзидарә органнарының норматив хокукый актлары таләпләре нигезендә башкарырга кирәк.

Көнкүреш һәм сәнәгать калдыкларын утильләштерү һәм эшкөртү корылмаларының урнашу урыннарын санитар нормаларга туры китереп, территорияне куллану мөмкинлекләрен бәяләү нигезендә хәл итәргә кирәк.

Муниципаль район территориясендә торак пунктлар төркемнәре өчен үзәкләштерелгән каты көнкүреш һәм сәнәгать калдыклары полигоннарын урнаштыру тәкъдим ителә.

Полигоннарга хезмәт күрсәтү радиусы 15 километр тәшкил итә.

Торак төзелеше территориясендә, санитар законнар таләпләрен үтәү максатыннан, контейнерлар урнаштыру өчен майданчык торак йортлардан 20 метрдан да ким булмаган, әмма 100 метрдан да артык булмашка тиеш. Каты коммуналь калдыклар өчен уңайлы подъездлы контейнерлар урнаштыру өчен махсус майданчыклар. Майданчык ачык һәм су үткәрә торган өслек белән проеклана. Майданчыкларның күләме контейнерлар санын урнаштыруга исәпләнгән булырга тиеш, әмма 5-дән артык түгел.

Билгеләнә торган чүп жыючылар (контейнерлар) санын билгеләү өчен чүп жыючы халык саныннан, каты коммуналь калдыклар жыелу нормативларыннан, калдыкларны саклау срокларыннан чыгып эш итәргә кирәк. Чүп жыючыларның исәп-хисап күләме алар оешкан чорда каты коммуналь калдыкларның факттагы туплануына туры килергә тиеш.

Махсус техника берәмлекләре саны (ә атап әйткәндә Транспорт һәм чүп жыючы) региональ оператор һәм территорияне санитар чистарту схемасы белән билгеләнә.

Контейнерларның кирәкле саны коммуналь калдыкларның уртача тәүлеклек жыелуын, аларны чыгару чорын (тәүлеклек) һәм контейнерның сыйдырышлылыгын (1,1 м³) исәпкә алып исәпләнә.

Контейнерларның 50% ын сортларга аерылырга тиешле каты көнкүреш калдыклары (икенчел чимал) өчен кулланырга киңәш ителә. Куркыныч ГК (яктырту җайланмалары, терекөмешле батарея һәм аккумуляторлар булган электр лампалары (автомобильләреннән тыш), куллану үзлекләрен югалткан терекөмешле градусниклар) вандалга каршы башкаруда (кызгылт сары төстәге) аларны зарарлау һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китерүне булдырмый торган махсус билгеләнгән контейнерларга (кызгылт сары төстә) салынырга тиеш.

Контейнер майданчыкларын урнаштыру урыннары, торак территорияләрдә ККНЫ жыю, вакытлыча саклау буенча тәкъдимнәрне исәпкә алып, территорияне санитар чистарту схемасы белән төгәлләштерелә.

Торак төзелеш территориясендә сыек көнкүреш калдыкларын жыю өчен үзәкләштерелгән ташландык суларны агызу системасы белән тәэмин ителмәгән, ишегалды юынтыларын күздә тотарга кирәк.

Вокзал, рекреация, жәмәгать корылмалары, жәмәгать транспорты тукталышларында, майданнарда һәм урамнарда чүплекләр урнаштырырга кирәк.

Чүплекләр арасындагы ераклык 100 метрдан да артмаска тиеш, торак пунктларның жанлы территорияләрендә – 40 метрдан да артмаска тиеш.

Терлекчелек предприятиеләре территориясендә, терлекчелек калдыкларын утильләштерү мәсьәләсен хәл итү өлешендә, урнашкан очракта, калдыкларны утильләштерүнең ике варианты булырга мөмкин:

1. Ябык типтагы тирес саклагычларны компостлаштыру (файдалану (лагун) һәм басуларга тирес (помета) сыйфатында ашлама кертү (терлекчелек калдыкларын зарарсызландыру, дегельминтацияләү чараларын үткәргәннән соң). Лагуннарны фермалар балансында булган жирләрдә урнаштырырга киңеш ителә.
2. Бүлендек (пиролиз, биогаз) эшкертү жайланмаларын куллану.

Муниципаль берәмлек чикләрендә һәм торак пунктлар чикләрендә торак пунктлар чикләреннән читтә һәм жирле әһәмияттәге автомобиль юлларына транспорт хезмәте күрсәтү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге корылмалары.

Барлык торак пунктлар да каты өслекле автомобиль юллары белән тәэмин ителергә тиеш.

Жәмәгать пассажир транспортының тукталыш пунктларын муниципаль районның жирле әһәмияттәге автомобиль юлларында урнаштырырга кирәк, алар буенча шәһәр яны һәм шәһәрара автобус маршрутлары узду күздә тотыла.

Торак пунктлар территориясендә автомобиль транспорты барлык биналарга һәм корылмаларга да барып житергә тиеш.

Халыкны административ һәм сәүдә үзәкләре, кунакханәләр, театрлар, күргәзмәләр һәм базарлар янындагы жәяүлеләр юллары (тротуарлар, майданчыклар, баскычлар) белән тәэмин итү дәрәжәсе «пик» сәгатенә 0,3 кеше/кв. метрдан да артык түгел; завод алды майданчыклары, спорт-тамаша учреждениеләре, кинотеатрлар, вокзаллар янында - 0,8 кеше/кв. метрдан да артык түгел.

Халык өчен жәмәгать транспорты тукталышлары пунктларының территориаль яктан мөмкин булган максималь дәрәжәдә үтемле булуын исәпләү күрсәткечләрен 20 нче таблица нигезендә кабул итергә кирәк. Әлеге корылмалар белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнми.

20 нче таблица

Халык өчен жәмәгать транспорты тукталышлары пунктларының территориаль яктан мөмкин булган дәрәжәдә рәхсәт ителгән дәрәжәдә исәп-хисап күрсәткечләре

№ п/п	Корылманың исеме	Халык өчен территориаль үтемлек дәрәжәсе (метр)
1	Тукталыш пунктлары, тулаем алганда, торак пункт буенча	500
2	Гомумшәһәр үзәгендә тукталыш пунктлары	250
3	Житештерү зоналарында тукталыш пунктлары	400*

4	Массакуләм ял һәм спорт зоналарында тукталыш пунктлары	800 **
5	Азкатлы торак төзелеше территориясендә эчке элементләр өчен тукталыш пунктлары: яшәү урыннарыннан массакуләм йөрү корылмаларыннан	200 250
* күрсәткеч жәяүлеләр өчен тукталыш пунктына кадәр юл йөрү предприятиеләреннән максималь ераклык булуын аңлата		
** әлеге күрсәткеч жәяүлеләр өчен иң күп ял итү һәм спорт корылмаи ишегеннән тукталыш пунктына кадәр мөмкин кадәр ерак булуын аңлата		

Жәмәгать транспорты тукталышлары урыннарында тукталыш һәм утыру мәйданчыклары, пассажирлар өчен павильоннар булдыру төкәдим ителә.

Тукталыш мәйданчыкларының киңлеген – машина йөрү өлешенең төп полосаларының киңлегенә, ә озынлыгын-бер үк вакытта туктатыла торган автобуслар санына карап, әмма 10 метрдан да ким булмаган күләмдә кабул итәргә кирәк.

Яңа Чишмә муниципаль районы Кызыл Октябрь авыл жирлеге халкын автосервис һәм юл буйларында хезмәт күрсәтү корылмалары белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнми.

Халыкның шәхси жиңел автомобильләр белән тәэмин ителешенең рөхсәт ителгән минималь дәрәжәсе күрсәткече 1000 кешегә 314,5 жиңел автомобиль кабул ителә.

Авыл жирлеге халкын, торак фонд категориясенә һәм уңайлылык дәрәжәсенә карап, жиңел автомобильләрне даими саклау өчен, корылмалар белән тәэмин итүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре 21 нче таблицада күрсәтелгән.

21 нче таблица

Халыкның жиңел автомобильләрне даими саклау өчен корылмалар белән тәэмин ителүнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре

№	Уңайлылык дәрәжәсе буенча торак фонды тибы	Автотранспортны, машина-урыннарны саклау
1	Бизнес-класс	2,0
2	Эконом-класс	1,2
3	Муниципаль	1,0
4	Махсуслаштырылган	0,7
Искәрмә: Авыл территориясеннән читтә урнашкан гаражларда жиңел автомобильләр паркының 10% ын сезонлы саклауны күздә тотарга рөхсәт ителә.		

Катларына карап, гаражлар һәм жиңел автомобильләр кую урыннары өчен жир кишәрлекләре күләмен бер машина урынына алырга кирәк:

- автомобильләрнең жир өсте стоянкалары-1 машина урынына 25 кв. м.;

- гаражлар өчен:

бер катлы – 30 кв. м. бер машина-уринга;

ике катлы – 20 кв. м. бер машина-уринга

Социаль, ижтимагый һәм эшлекле билгеләнештәге корылмалар, житештерү һәм рекреация корылмалары янында жиңел автомобильләрне вакытлыча саклау (парковка) өчен ачык мәйданчыклар белән тәэмин ителешнең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсе күрсәткечләре 22 нче таблицада күрсәтелгән.

22 нче таблица

Муниципаль берәмлекнең социаль, жәмәгать һәм эшлекле билгеләнештәге корылмалар, житештерү һәм рекреация корылмалары янында жиңел автомобильләрне вакытлыча

саклау (парковка) өчен ачык мөйданчыклар белән тәэммин ителешенең минималь рөхсәт ителгән дәрәжәсенең исәп-хисап күрсәткечләре.

Корылманың исеме	Исәп-хисап берәмлеге	Исәп-хисап берәмлекләренең түбәндәге санына 1 машина-урин каралган
Дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары	гомуми мөйданы кв. м.	200-220
Административ-идарә учреждениеләре, ижтимагый рөшмаларның биналары	гомуми мөйданы кв. м.	100-120
Коммерция-эшлекле үзәкләр, офис биналары һәм бүлмәләре, иминият компанияләре	гомуми мөйданы кв. м.	50-60
Банклар һәм банк учреждениеләре, кредит-финанс учреждениеләре	гомуми мөйданы кв. м.	30-35
Укыту үзәкләре, үзешчән ижат үзәкләре, өлкәннәр өчен клублар	гомуми мөйданы кв. м.	20-25
Югары белем бирү программаларын гамәлгә ашыручы мәгариф оешмалары	Укытучылар, хезмәткәрләр, студентлар, бер сменада шөгыльләнүче	2-4 укытучы һәм хезмәткәр + 10 студентка 1 машина-урин
Гомуми белем бирү рөшмалары	Корылма	Задание буенча проектлау, әмма кимендә 2
Мәктәпкәчә гомуми белем бирү оешмалары	Корылма	Задание буенча проектлау, әмма кимендә 2
Кибетләр (вак һәм ваклап сату, гипермаркетлар)	гомуми мөйданы кв. м.	30-35
Азык-төлек һәм (яки) азык-төлек булмаган төркемдәге (сәүдә үзәкләре, сәүдә комплекслары, супермаркетлар, универсамалар, универмаглар һ. б.) товарларының киң ассортименты булган сәүдә билгеләнешендәге корылмалар	гомуми мөйданы кв. м.	40-50
Даими базарлар: - универсаль һәм азык-төлек булмаган - азык-төлек һәм авыл хужалыгы	гомуми мөйданы кв. м.	30-40 40-50
Вакыт-вакыт кирәк булган жәмәгать туклануы предприятиеләре (рестораннар, кафелар)	Утырту урыннары	4-5

Мунчалар	Бер вакытта килүчеләр	5-6
Кунакханәләр	Урыннар	5-6
Музейлар	Бер вакытта килүчеләр	6-8
Кинотеатрлар	Тамашачылар урыннары	8-12
Китапханәләр, интернет-кафе	Даими урыннар	6-8
Ял итү-күңел ачу учреждениеләре	Бер вакытта килүчеләр	4-7
Хастаханәләр	Ятаклар	14
Поликлиникалар	Сменада килүчеләр	20
Спорт комплекслары һәм трибуналы стадионнар	Урыннар	25-30
Сәламәтләнדרү комплекслары (фитнес клублар, ФОК, спорт һәм тренажер заллары)	гомуми мәйданы кв. м.	25-55
Муниципаль балалар физкультура-сәламәтләнדרү корылмалары һәм хезмәт күрсәтү дәрәжәләре (150-500 кв. м мәйданлы тренажер заллары)	Бер вакытта килүчеләр	8-10
Махсулаштырылган спорт клублары һәм комплекслары	Бер вакытта килүчеләр	3-4
Бассейннар	Бер вакытта килүчеләр	5-7
Автовокзаллар	Пик сәгатендә пассажирлар	10-15
Ял итү зоналарында пляжлар һәм парклар	100 бер вакытта килүчеләр	15-20
Кыска вакытлы ял базалары (спорт, чаңгы, Балык готу, аучылык һ. б.)	100 бер вакытта килүчеләр	10-15
Ял йортлары һәм санаторийлар, санаторийлар, санаторийлар, предприятиеләрнең ял базалары һәм туристлык базалары	100 ял итүче һәм хезмәт күрсәтүче персонал	3-5
Искәрмә: Корылмалар төркеменә хезмәт күрсәтү өчен тукталышларны проектлаганда һәр корылма буенча машина-урыннарның исәп-хисап санын 10-15 % ка киметү рөхсәт ителә.		

Торак зоналар, халыкка мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү учреждениеләре янында, сөүдә һәм ял предприятиеләре, спорт биналары һәм корылмалары, хезмәт кушымтасы

урыннарын 10% ка кадәр (ләкин бер урыннан да ким булмаган) проеклаганда инвалидлар транспортына аерым игътибар бирергә кирәк.

Күчмә составка хезмәт күрсәтү станцияләре, автомобильләргә ягулык салу станцияләре, юу пунктлары, тикшерү эстакадалары, майданчык-стоянкалар) хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән предприятиеләрне һәм корылмаларны проеклауны автомобиль транспорты хәрәкәте интенсивлыгына карап, икътисадый һәм статистик эзләнүләр нигезендә башкарырга кирәк.

Автомобиль юлларында ял итү майданчыкларын, туристик транспорт тукталышларын күздә тотарга кирәк. Алар арасында III категорияле автомобиль юллары өчен тәкъдим ителә торган ара – 25-35 километр, IV категорияле автомобиль юллары өчен – 45-5 километр. Әлеге майданчыкларның сыйдырышлылыгы III категорияле юлларда 10 – 15 транспорт берәмлегеннән дә ким түгел, 10 – IV категорияле юлларда бер үк вакытта тукталышка исәп тотарга кирәк.

Муниципаль районның жирле әһәмияттәге корылмаларына караган торак пунктларның һәм корылмаларның чикләреннән читтә автомобиль юлларын урнаштыруга карата таләпләр, аларның параметрлары, СНиП 2.07.01-89 СП нигезендә билгеләнә. «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» һәм транспорт өлкәсендә башка норматив документлар белән тәэмин итү.

Территорияләренә төзекләндерү һәм яшелләндерү өлкәсендә муниципаль берәмлекнең жирле әһәмияттәге объектлары, күрсәтелгән объектларны урнаштыру буенча тәкъдимнәр Халыкның гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләрен 23 нче таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

23 нче таблица

Гомуми файдаланудагы яшелләндерелгән территорияләр белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре

Гомуми кулланылыштагы яшелләндерелгән территорияләр	Халыкның тәэмин ителешенең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсе (кв. метр/кеше)	Халык өчен территорияль үтемлек дәрәжәсе
авыл жирлекләре өчен	12	билгеләнми
Примечание. Для населенных пунктов, расположенных в окружении лесов, в прибрежных зонах крупных рек и водоемов, площадь озелененных территорий общего пользования допускается уменьшать, но не более чем на 20%. В площадь отдельных участков озелененной территории включаются площадки для отдыха, игр детей, пешеходные дорожки, если они занимают не более 30% общей площади участка.		

Торак пункттагы яшел үсентеләрне, аның планлаштыру структурасын һәм жирле шартларын исәпкә алып, бердәм система рәвешендә карарга кирәк. Торак пунктның яңа территорияләрен проеклаганда һәм реконструкцияләгәндә гамәлдәге яшел үсентеләрне максималь рәвештә саклауны һәм куллануны күздә тотарга кирәк.

Гомуми кулланылыштагы яшелләндерү объектлары майданнарын түбәндәге күләмдә кабул итәргә кирәк: Парклар – 10 гектардан да ким түгел; бакча-3 гектардан да ким түгел; скверлар-0,5 га.

Торак пунктлар территориясендә төзекләндерү һәм яшелләндерү объектларын урнаштыру принциплары, объектларның параметрларын «СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү» нигезендә күрергә.

Авыл жирлегенең электр, жылылык, газ һәм су белән тәэмин итү өлкәсендәге объектлары.

Электр белән тәэмин итү объектларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Электр энергиясен кулланучыларны өзлексез һәм сыйфатлы электр белән тәэмин итү халыкның сәламәтлеген саклауга һәм муниципаль берәмлек территориясендә халыкның тормыш сыйфатын яхшыртуга ярдәм итә.

Электр белән тәэмин итү системасын проектлаганда электр нагрузкасын билгеләүне РД 34.20.185-94, СП 31-110-2003 таләпләре һәм "ФСК ЕЭС" ААҖнең техник сәясәте турындагы 2006 елның 2 июнендәге Нигезләмә нигезендә башкарырга кирәк.

«0,38-750 кВ көчәнештәге электр челтәрләре өчен жир бүлеп бирү нормалары " ның 14278 тм – т1 нче законына туры китереп, түбәнрәк китерелгән электр белән тәэмин итү корылмасы өчен жир кишәрлекләренең минималь рөхсәт ителгән күләменең исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнде (24 нче таблица).

24 нче таблица

Электр белән тәэмин итү корылмасы өчен жир участкаларының минималь рөхсәт ителгән күләмнәренең исәп-хисап күрсәткечләре

Объект төре	Жир кишәрлегенең күләме, кв. м
6 кВ. нан 10 кВ. га кадәр югары көчәнешле трансформатор подстанцияләре	не более 150
20 кВ. нан 35 кВ. га кадәр көчәнештәге түбәнәю подстанцияләре һәм күчерү пунктлары	не более 5000
35 кВ. нан 220 кВ. га кадәр көчәнешле түбәнәю подстанцияләре	3500-10000
<p>Искәрмә:</p> <p>1. Таблицада китерелгән жир мәйданнары түбәндәгеләрне исәпкә ала: коймага якин килү һәм ремонт ясау өчен билгеләнгән койма тирәли метр киңлеге полосасын; идарә итү пунктының гомуми подстанция пунктының бер яки ике трансформаторын, югары (урта) көчәнеш ачык бүлү җайланмаларын, Түбән көчәнештәге ябык) бүлү җайланмасын урнаштыру (кагыйдә буларак, түбән көчәнештәге ябык) бүлү җайланмасын урнаштыру.;</p> <p>2. Подстанцияләр мәйданы таблицасындагы мәгълүматлар һава линияләрен капма-каршы якларга чыгаруны; ачык бүлү җайланмалары; трансформаторлар җайланмасын ачуны күздә тотта. Түбәнрәк күрсәтелгән очрактарда таблицадагы мәгълүматлар түбәндәге коэффициентларга тапкырлана:</p> <ul style="list-style-type: none"> - югары һәм урта көчәнешләр линияләрен бер якка чыгарганда-1,25; - югары һәм урта көчәнешләрнең ябык бүлү җайланмаларында-0,8; - трансформаторларны ябык урнаштырганда-1,1 	

Беренчел исәпләүләр өчен чагыштырма исәп-хисап йөкләнеше күрсәткечләрен 25,26 таблица нигезендә кабул итәргә кирәк.

25 нче таблица

Йортлар/фатирлар өчен коммуналь-көнкүреш электр нагрузкасының чагыштырмача эреләнгән исәп-хисап күрсәткече

Йортлар/фатирлар өчен коммуналь-көнкүреш электр нагрузкасының чагыштырмача эреләнгән исәп-хисап күрсәткече:	кВт/кеше
- табигий газдагы плитәләр белән (кВт/кеше)	0,41
- стационар электр плитәләре белән (кВт/кеше)	0,50

Искәрмә:

Таблицада вак сәнәгать предприятиеләреннән йөкләмәләр исәпкә алынмаган. Аларны исәпкә алу өчен түбәндәге коэффициентларны кулланырга кирәк:

- табиғый газда плитәләр куелган торак пунктлар өчен: 1,2-1,6;
- стационар электр плитәләре булган торак пунктлар өчен: 1,1-1,5.

26 нчы таблица

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясә чыгымының һәм йортлар/фатирлар өчен электр йөкләнешен максимум куллану сәгатьләренең еллык санының эреләнгән күрсәткечләре

Коммуналь-көнкүреш кулланучыларының электр энергиясә чыгымының һәм йортлар/фатирлар өчен электр йөкләнешен максимум куллану сәгатьләренең еллык санының эреләнгән күрсәткечләре:	Электр энергиясәнең нагыштырма чыгымы, елына кВт. с.	Электр нагрузкасының максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны
- табиғый газдагы плитәләр белән	2170	5300
- стационар электр плитәләре белән	2750	5500

Искәрмә:

1. Китерелгән зурайтылган күрсәткечләр торак һәм ижтимагый биналар, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, транспорт хезмәте күрсәтү корылмалары, тышкы яктылык белән электр куллануны күздә тоту;
2. Китерелгән мәгълүматлар торак биналарда кондиционирлау, электр жылыту һәм электронагрев куллану исәпкә алынмый;
3. Электр нагрузкасы максимумын куллану сәгатьләренең еллык саны ЦП 10(6) кВт шиннарына китерелгән.

Электр энергиясен бүлү системасының көчәнешен сайлау, перспективалы электр йөкләнешләренең үсешен анализлауны исәпкә алып, Татарстан Республикасының бүлү электр челтәре комплексы челтәрләренең перспективалы үсеше схемасы нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Торак пунктларның электр челтәрләренең киеренкелеге исәп-хисап чоры һәм энергия системасында көчәнешләр системасы чикләрендә аларны үстерү концепциясен исәпкә алып сайлана: 35 – 110 – 220 – 500 я 35 – 110 – 330 – 750 кВт.

Электр белән тәэмин итү системасының көчәнеше, энергия трансформациясә баскычларының иң аз санын исәпкә алып, сайлап алынырга тиеш. Якын арада 35-110/10 кВт көчәнешләр системасы иң максатка ярашлы булып тора.

Электр челтәрләрен проектлау, торак пунктларның һәм алар янәшәсендәге территорияләренең барлык кулланучыларын исәпкә алып, 35-110 кВт һәм аннан да күбрәк көчәнешле электр белән тәэмин итүче челтәрләренә һәм 6-20 кВт көчәнешле бүлү челтәрләрен үзара бәйләү белән комплекслы рәвештә башкарылырга тиеш. Шул ук вакытта, ведомство карамагына карамастан, төрле кулланучыларны тукландыру өчен электр белән тәэмин итү системасының аерым элементларын бергәләп куллануны күздә тотарга киңәш ителә.

Электр белән тәэмин итү системасын проектлаганда, проектлана торган территорияләр категориясенә туры китереп, аның ышанычлылығын тәэмин итү таләпләрен исәпкә алырга кирәк:

- беренче категориягә электроприемниклары керә, алар электр белән тәэмин итү өзеклеге кешеләрнең тормышы өчен куркыныч тудырырга, шәһәр хужалыгының аеруча мөһим элементлары эшләвен бозарга мөмкин.
- икенче категориягә электроприемниклары керә, электр белән тәэмин итү өзеклеге халыкның нормаль эшчәнлеген бозуга китерә.
- өченче категориягә керә, калган электроприемники, түгел подходящие астында билгеләү, беренче һәм икенче категория.
- кешеләрнең гомеренә, шартлауларга, янгыннарга һәм кыйммәтле төп җиһазларга зыян китерүгә юл куймас өчен, житештерүнең өзлексез эшләве кирәк булган электр кабул итү җайланмалары аерым төркемгә керә.

Сәнәгать предприятиеләрен энергия системаларының гомуми челтәрләренә электр белән тәэмин итү системаларын проектлау «Сәнәгать предприятиеләрен электр белән тәэмин итү проектлау. Технологик проектлау нормалары» НТП-94 таләпләренә туры китереп башкарыла.

35 кВ һәм югарырак көчәнеше һава электр линияләре торак төзелешеннән читтә урнаштырырга киңәш ителә. 110 кВ һәм аннан да югары көчәнеше гамәлдәге һава электр тапшыру линияләрен торак төзелешеннән читкә чыгаруны яки һава линияләрен кабель белән алыштыруны күздә тотарга киңәш ителә.

. Жылылык белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкдимнәр.

«Жылылык белән тәэмин итү турында» 2010 елның 27 июлендәге 190-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, жылылык белән тәэмин итү өлкәсендә мөнәсәбәтләрне оештыруның төп принципларыннан берсе-үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү системаларын үстерү, жылылык белән тәэмин итү һәм жылылык энергиясен куллануның ышанычлылығын һәм энергетик нәтижәлелеген тәэмин итү.

Яңа жылылык белән тәэмин итү системаларын проектлау һәм төзү, гамәлдәге жылылык белән тәэмин итү системаларын реконструкцияләү һәм үстерү, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны тиешле дәрәжәдә жылылык белән тәэмин итү максатларында, Яңа Чишмә муниципаль районы авыл җирлекләрен жылылык белән тәэмин итү схемалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Бер - ике катлы һәм индивидуаль торак йортларны, шулай ук секцияле торак йортларны жылытуны һәр йортта яки фатирда урнаштырыла торган газ казаннарыннан башкарырга кирәк. Жәмәгать, мәдәни-көнүреш һәм административ биналарны жылыту үзәкләштерелгән, тышкы жылылык челтәрләреннән яки автоном жылылык белән тәэмин итү чыганаclarыннан.

Яңа төзелеш районнарын жылылык белән тәэмин итү системасын сайлау вариантларны техник-икътисадый чагыштыру нигезендә башкарылырга тиеш.

Территорияләрдә жылылык белән тәэмин итү схемасы булмаганда, халык тыгызлыгы 40 кеше/га һәм аннан да күбрәк булган бер, ике катлы торак төзелеше булмаган очракта, авыл җирлекләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү системасы котельныйларын торак һәм ижтимагый биналар төркеменә күчерүне күздә тотарга рәхсәт ителә.

Торак пунктлар территорияләрендә үзәкләштерелгән жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын коммуналь-склад һәм житештерү зоналарында, жылылык йөкләнеше үзәкләрендә урнаштырырга киңәш ителә.

Жылылык белән тәэмин итү чыганаclarын, жылылык пунктларын урнаштыру акустик исәп-хисаплар белән нигезләнәргә тиеш. Трассаларны һәм жылылык челтәрләрен салу ысулларын СНиП 41-02-2003 «Жылылык челтәрләре» (9 бүлек) һәм СП 42.13330.2016

«Шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» кагыйдәләре җыелмасы таләпләре нигезендә күздә тотарга кирәк.

. Газ белән тәэмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

«Россия Федерациясендә газ белән тәэмин итү турында» 1999 елның 31 мартындагы 69-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә, газ белән тәэмин итү өлкәсендә дүрләт сәясәтенең төп принципларыннан берсе булып, тиешле федераль, төбәкар һәм региональ газлаштыру программаларын формалаштыру һәм тормышка ашыру нигезендә, Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә урнашкан торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру дәрәжәсен күтәрү тора. Газ белән тәэмин итү системасын үстерүнең төп юнәлешләре газ белән тәэмин итүнең кайбер баш корылмаларын реконструкцияләү юлы белән газ белән тәэмин итү системасының куркынычсызлыгын һәм ышанычлылыгын арттыруны, газүткәргечләрнең яңа тармакларын төзүне күздә тотарга тиеш, бу газүткәргеч челтәрләренең эшен тотрыкландырырга һәм газ белән тәэмин итүнең яңа корылмаларын тоташтырырга мөмкинлек бирәчәк.

Газ куллану юнәлешләре:

- сәнәгатьнең технологик ихтыяжлары;
- халыкның хужалык-көнкүреш ихтыяжлары;;
- жылылык чыганаclarы өчен энергия чыганагы.

Газ белән тәэмин итүнең гамәлдәге системаларын проектлау һәм төзү, реконструкцияләү һәм үстерү СНиП 42-01-2002 «газ бүлү системалары», «газ бүлү һәм газ куллану челтәрләренең иминлеге турында Техник регламент» таләпләренә туры китереп, Татарстан Республикасын газ белән тәэмин итү һәм газлаштыруның Генераль схемасы нигезендә, торак-коммуналь хужалыкны, сәнәгать һәм башка оешмаларны газлаштыру буенча республика программалары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 27.12.2013 ел, №1071 карары белән расланган Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлаштыруның республика нормативларына туры китереп, түбәнрәк китерелгән газ белән тәэмин итү корылмалары өчен җир кишәрлекләре минималь рөхсәт ителгән күләменең исәп-хисап күрсәткечләре (27 нче таблица) билгеләнде.

27 нче таблица

Газ белән тәэмин итү корылмасы өчен җир кишәрлекләренең минималь рөхсәт ителгән күләмнәренең исәп-хисап күрсәткечләре

РС җитештерүчәнлеге, куб. метр/сәгать	Җир кишәрлегенең күләме, га
100 гә кадәр	0,01
100 - 3 000	0,07
3 000 - 10 000	0,11
10 000 - 100 000	0,13
100 000 - 300 000	0,38
300 000 - 500 000	0,65
500 000 дән югарырак	1

Газ куллануның эреләндерелгән күрсәткечен күләмдә кабул итәргә кирәк:

- үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин итү булганда - бер кешегә елына 120 куб. м.;
- кайнар су белән тәэмин иткәндә, газ су жылыткычлардан-бер кешегә елына 300 куб. м.;
- кайнар су белән тәэмин ителмәгән очракта-бер кешегә елына 180 куб. м.;
- авыл торак пунктлары өчен-елына 220 куб. м.

Газ бүлү һәм газ тутыру станцияләре торак пунктлардан читтә урнашырга тиеш.

- Газ өстөмө пунктларны торак пунктның торак төзелеше территориясеннән читтә, аскы яктан урнаштырырга кирәк.
- Газ бүлү челтөрөндә газ басымын киметү һәм җайга салу өчен газ җайга салу (блоклы яки шкафлы) пунктларын проектларга кирәк. Газ җибәрү пункттын район үзәгендә урнаштырырга кирәк, район йөкләнеш үзәгенә мөмкин кадәр яқын.
- Торак пунктларда аерым торучы газ җайга салучы пунктларны биналар һәм корылмаларга кадәр билгеле бер ераклыкта урнаштырырга кирәк:
- 0 газ басымы булганда – 0,6 МПа-10 метрга кадәр газ регулятор пунктына тапшырганда;
- 0 газ басымы булганда – 0,6 – 1,2 МПа-15 метр.

4.15.4. Су белән тәмин итү өлкәсендә муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжларын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Торак пунктларны су белән тәмин итү системаларын проектлау, шул исәптән су белән тәмин итү чыганаclarын сайлау, су алу корылмаларын урнаштыру СП 30.13330.2020 «СНиП 2.04.01-85 «эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация», СП 32.13330.2018 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 " шөһәр төзелеше. Шөһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү», СанПин 2.1.3684-21 «шөһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап тотуга, су корылмаларына, эчәргә яраклы суга, эчәргә яраклы суга, эчәргә яраклы суга, һавага, туфракка, торак биналарга, җитештерү, жәмәгать биналарыннан файдалануга, санитар-эпидемияләргә каршы (профилактик) чаралар оештыру һәм үткәргү буенча санитар-эпидемиологик таләпләр», СанПин 1.2.3685-21 «кеше өчен әйләнә-тирә мохитнең иминлеген һәм (яисә) зыянсызлыгын тәмин итүгә карата гигиена нормативлары һәм таләпләр», СанПиН 1.2.3685-21", 2.1.4.1110-02 СанПиН 2.1.4.10-02 «су белән тәмин итү чыганаclarын санитар саклау зоналары», шулай ук авыл җирлеген су белән тәмин итүнең расланган схемасы нигезендә.

Халыкның хужалык-эчәргә яраклы ихтыяжлары өчен тәүлеклек уртача (бер ел эчендә) куллануның эреләндерелгән күрсәткечен күләмдә кабул итәргә кирәк:

- эчке суүткәргеч һәм канализация белән тәмин ителгән биналар өчен, ванналар һәм җирле су җылыткычлар белән тәмин ителгән биналар өчен – тәүлегенә 200 литр;
- эчке су һәм канализация белән тәмин ителгән биналар өчен үзәкләштерелгән кайнар су белән тәмин итү – тәүлегенә 270 литр.

Су алу корылмаларының тибын һәм схемасын территориянең геологик, гидрогеологик һәм санитар шартларыннан чыгып сайларга кирәк.

Су челтәрләрен божра белән проектларга кирәк. Тупиковые линия суүткәргечләр кулланырга рөхсәт ителә:

авария вакытында су белән тәмин итүдә өзеклек булган очракта җитештерү ихтыяжларына су бирү өчен;

торбалар диаметры 100 мм дан артмаган хужалык-эчәргә яраклы ихтыяжларга су бирү өчен;

янгынга каршы яки хужалык-янгынга каршы кирәк-яракларга су бирү өчен, линиянең озынлыгы 200 метрдан да артмаска тиеш.

Бина һәм корылмаларның эчке суүткәргеч челтәрләре белән тышкы су челтәрләрен божралау рөхсәт ителми.

4.15.5. Су бүлү корылмаларында муниципаль берәмлек халкының норматив ихтыяжын билгеләү буенча тәкъдимнәр.

Торак пунктларның канализация системаларын проектлауны СП 30.13330.2020 «СНиП 2.04.01-85 «Эчке суүткәргеч һәм биналарның канализациясе», СП 32.13330.2018 «СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар», СП 42.13330.2016 «Шөһәр

төзелеше. Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү», шулай ук муниципаль берәмлекнең авыл җирлекләренең су бүлүнең расланган схемасы нигезендә. Көнкүреш суларын тәүлеклеклек уртача су белән тәэмин итү, территориягә су сибүгә һәм Яшел утыртмаларга су тотуны исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек су куллануга тигез дәрәжәдә кабул ителә.

Территориаль планлаштыру документларын эшлөгәндә, тәүлеклек уртача тәүлеклек (бер елга) су бүлүне 1 кешегә 150 л/т күләмендә кабул итү рәхсәт ителә.

Йорт яны җир участкалары белән шәхси йортларда яшәүче халык өчен, төзелешнең тыгызлыгы, юынты суларны чистартуның үзкыйммәте, рельеф катлаулылыгы аркасында, су бүлүнең автоном системасын күздә тотарга кирәк.

Автоном канализация системасы юынты суларны өйдән чыгарудан жыюны, аларны чистарту өчен автоном корылмаларга бүлеп бирүне, алга таба муниципаль районда булган чистарту корылмаларына чыгаруны тәэмин итәргә тиеш. Чистарту корылмаларын йортлар территориясендә яки берничә бина өчен (кагыйдә буларак, социаль-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары) аерым торучы чистарту корылмалары буларак билгеләргә тәкъдим ителә.

ИСӘП-ХИСАП КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕН НИГЕЗЛӘУ БУЕНЧА МАТЕРИАЛЛАР

Нормативлар түбәндәге норматив хокукий актлар таләпләренә туры китереп әзерләнде:
Федераль законнар:

Россия Федерациясенең шәһәр төзелеше кодексы (29.12.2004 ел, № 190-ФЗ ред.)
02.07.2021).

«Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрәндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон (01.07.20021 редакциясе).

"Җирләү һәм җирләү эше турында»12.01.1996 ел, № 8-ФЗ Федераль закон;

Россия Федерациясенең башка норматив актлары:

«Россия Федерациясе субъектлары территорияләрендә мәгариф корылмаларын оптималь урнаштыру критерийларын билгеләү өчен үрнәк күрсәткечләр» методик рекомендацияләр турында " Россия Федерациясе Мәгариф һәм фән министрлыгының 2016 елның 4 маендагы АК-950/02 номерлы хаты (2016 елның 8 августындагы редакция).

"Ашыгыч, шул исәптән ашыгыч махсулаштырылган, медицина ярдәме күрсәтү тәртибен раслау турында»20.06.2013 № 388н РФ Сәламәтлек саклау министрлыгы боерыгы

«Сәламәтлек саклау өлкәсендә халыкның ресурс белән тәэмин ителеше нормативларын һәм нормаларын куллану турында методик рекомендацияләргә раслау турында"2018 елның 20 апрелдәге 182 номерлы РФ Сәламәтлек саклау министрлыгы боерыгы.

Россия Мәдәният министрлыгының «мәдәният оешмалары челтәрен үстерү һәм халыкны мәдәният оешмалары хезмәтләре белән тәэмин итү буенча Россия Федерациясе субъектларына һәм җирле үзидарә органнарына методик тәкъдимнәргә раслау турында»2017 елның 2 августындагы Р-965 номерлы күрсәтмәсе.

Татарстан Республикасы норматив актлары:

Татарстан Республикасы шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары расланды. 27.12.2013 № 1071 ТР МК карары(19.07.20021 ред.)

«2024 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәт күрсәтүләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләргә дәрәжәсен билгеләү турында» Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.01.2009 елдагы 42 номерлы карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

«Яңа Чишмә муниципаль районы «муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләргә территорияләргә чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 36-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы (21.11.2014 ел, № 93-ТРЗ редакциясе).

«Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлегенә турында» 25.12.2010 № 98-ТРЗ Татарстан Республикасы законы (24.12.20021 ред.)

«Татарстан Республикасында калдыклар белән, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендә территорияль схеманы раслау турында» 2018 елның 13 мартындагы 149 номерлы ТР МК карары.

«Татарстан Республикасында каты коммуналь калдыкларны жыю нормативларын раслау турында» 12.12.2016 ел, № 922 ТР МК карары.

Татарстан Республикасы норматив актлары:

Яңа Чишмә муниципаль районының территорияль планлаштыру схемасы ТР Яңа Чишмә МР Советының № 3-29 карары (16.12.2010 ел)

Татарстан Республикасының территорияль планлаштыру схемасы (кертелгән үзгәрешләр белән), расланды. Министрлар кабинетының №172 нче 27.03.2021.

2015 елның 16 гыйнварындагы 4-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы паспорты "Татарстан Республикасында жәмәгать тәртібен саклауда гражданның катнашуы турында"

Татарстан Республикасы Яңа Чишмә муниципаль районының 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәр план чорына социаль-иқтисади үсеш стратегиясе, ТР Яңа Чишмә МР Советының 2016 елның 11 августындагы 17-70 номерлы карары белән расланган.

Проектлау һәм төзелеш буенча кагыйдәләр жыйнагы:

СП 42.13330.2016 " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү. СНиПның актуальләштерелгән редакциясе 2.07.01-89*" (утв. Россия Төзелеш Министрлығының 2016 елның 30 декабрдәге 1034/пр номерлы боерыгы (2017 елның 10 февралдәге редакциясендә).

СП 35-106-2003 «өлкән яштәгә кешеләргә социаль хезмәт күрсәтү учреждениеләрен исәпләү һәм урнаштыру».

СП 30.13330.2020 "СНиП 2.04.01-85*" эчке суүткәргеч һәм биналарны канализация»;

СП 32.13330 2018 " СНиП 2.04.03-85 «Канализация. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»;

СНиП 35-01-2001 биналар һәм корылмаларның халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен ачыклығы «СНиП 59.13330.2020»СНиП 35-01-2001 "СП 59.1333020" СП;

2.1.3684-21 " шәһәр һәм авыл жирлекләре территорияләрен карап тотуга, су корылмаларына, эчәргә яраклы суга һәм эчәргә яраклы су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, тупракка, торак биналарга, житештерү, жәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитария-эпидемияләргә каршы (профилактика) чаралар үткөрүгә һәм үткөрүгә карата санитар-эпидемиологик таләпләр»;

СанПиН 1.2.3685-21«кеше өчен яшәү тирәлегенә факторларының иминлеген һәм (яки) зыянсызлыгын тәэмин итүгә гигиена нормативлары һәм таләпләр»;

№ 11-01-2002 «Россия Федерациясендә зиратларны жирләү һәм карап тоту тәртібе турында тәкъдимнәр».

– Башка документлар:

– Янгын саклау корылмаларын проектлау нормалары. НПБ 101-95 (утв. РФ ЭЭМ ГУППС 30.12.1994 № 36 боерыгы белән кертелгән).

Интернет-чыганаclar:

– Территорияль планлаштыруның федераль дәүләт мәгълүмат системасы (ФГИС ТП). <https://fgistp.economy.gov.ru/>

– Дәүләт статистикасы федераль хезмәте <http://gks.ru> к

– Татарстан Республикасының Яңа Чишмә муниципаль районы администрациясенә рәсми сайты <https://novosheshminsk.tatarstan.ru/>

–

– Нормативларны әзерләгәндә исәпкә алынды:

– авыл жирлегенә административ-территорияль бүленеше;

– авыл жирлегенә социаль-демографик составы һәм халык тыгызлыгы;

– табигый-климат шартлары;

- социаль-икътисадый үсеш фаразы;
- жирле үзидарә органнарының һәм кызыксынган затларның тәкъдимнәре.

Нормативларның төп өлешендә муниципаль район халкы белән тәэмин ителешнең минималь рәхсәт ителгән дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре һәм район халкы өчен мондый объектларның территориаль яктан мөмкин булган кадәр үтемле булу дәрәжәсенә исәп-хисап күрсәткечләре билгеләнгән жирле әһәмияттәге объектлар исемлегә Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 29.2 статьясындагы 4 өлешендә күрсәтелгән таләпләре, шулай ук нормативлар проектын эшләү буенча техник задание белән билгеләнгән.